

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Телліса Сергія Олександровича на тему: «Інститут президентства в Україні та в Угорщині: теоретико-правовий порівняльний аналіз», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

1. Актуальність теми дослідження. Дисертаційне дослідження Телліса С. О. відзначається неабиякою актуальністю на сьогоднішній день. В умовах важливих змін, які сьогодні відбуваються в Україні на шляху до створення розвиненої демократичної правової держави, особливу увагу необхідно приділити функціонуванню ключових інститутів у системі державної влади. У цьому контексті видається вкрай важливим і необхідним підвищення ефективності інституту президентства в Україні як гаранта стабільного розвитку правової держави, забезпечення оптимальної взаємодії президента з законодавчою та виконавчою гілками влади, поліпшення правового регулювання участі президента у державному управлінні. У процесі реалізації цього вкрай необхідного завдання важливим є застосування позитивного досвіду країн, які досягли значного результату у даній сфері. З огляду на це практика Угорщини являє безперечний інтерес. Характерно що в країні за умови високого ступеня державної стабільності найбільш значущі дії Президента Угорщини проявляються як реакція в період кризових явищ. У той же час, система державного управління України перебуває на стадії формування та потребує збалансованості і стабільності.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконувалось в рамках науково-дослідної теми кафедри теорії та історії держави і права юридичного факультету Вищого навчального закладу «Університет економіки та права «КРОК» «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення прав людини та дитини в

умовах розбудови правової, демократичної, соціально орієнтованої держави з широко розгалуженими інститутами громадянського суспільства» (державний реєстраційний номер УкрІНТЕІ: 0118U001384) 05.2018-06.2023. Тему дисертаційного дослідження затверджено Вченою радою Вищого навчального закладу «Університет економіки та права «КРОК» (протокол № 6 від 16 березня 2017 р.). Дисертаційне дослідження відноситься до фундаментальних досліджень з актуальних проблем суспільних та гуманітарних наук, що включені до "Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2021 року", затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 7 вересня 2011 р. № 942. Тема дисертації відповідає основним науковим напрямам та найважливішим проблемам фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних, суспільних і гуманітарних наук Національної академії наук України на 2019-2023 роки, затверджених постановою Президії Національної академії наук України від 30 січня 2019 р. № 30.

3. Формулювання наукової задачі, нове вирішення якої одержано в дисертації. Метою дисертаційного дослідження є проведення теоретико-правового порівняльного аналізу інституту президентства в Україні та Угорщині в контексті державно-правових явищ та з'ясування правової специфіки порівнюваних інститутів. Для досягнення цієї мети у процесі дослідження були поставлені такі завдання:

- з'ясувати теоретико-методологічні засади дослідження інституту президентства, що допоможе проаналізувати правові аспекти утворення та функціонування цього інституту виходячи, виключно, з теоретичних основ, які сформувалися на сьогодні;
- розкрити генезу теоретико-правового статусу глави держави в Україні та Угорщині;
- дослідити становлення інституту президентства в Україні та Угорщині у контексті державно-правової дійсності, та з'ясувати нормативно-правові основи цього процесу в обох державах;

- конкретизувати та чітко визначити теоретико-правовий статус Президента України в аспекті його ролі та значення в системі державного управління;
- провести порівняльний аналіз нормативно-правового забезпечення функціонування інституту президентства в Україні та Угорщині, закріпленого на теоретико-правовому та конституційному рівні;
- з'ясувати основні теоретико-правові механізми взаємодії президента з вищими органами державної влади в Україні та в Угорщині з точки зору їх впливу на функціонування державного апарату;
- дослідити участь президента у законотворчому процесі в Україні та в Угорщині в аспекті їхнього впливу на формування нормативно-правової бази;
- окреслити основні тенденції та перспективи розвитку інституту президентства в Угорщині;
- визначити основні тенденції та перспективи розвитку інституту президентства в Україні на сучасному етапі державотворення;
- надати практичні рекомендації удосконалення законодавчого регулювання функціонування інституту президентства як в Україні, так і Угорщині.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, пов'язані з теоретико-правовим статусом інституту президента. Предметом дослідження є порівняльний аналіз теоретико-правового статусу інституту президента в Україні та Угорщині.

4. Наукова новизна одержаних результатів. Дисертаційне дослідження є одним із перших у вітчизняній науці комплексним науковим дослідженням теоретико-правового статусу інституту президентства в Україні та Угорщині, здійсненим на основі порівняльного аналізу норм національного і угорського позитивного законодавства, державотворчої практики і доктринальних досліджень з власними обґрунтованими пропозиціями щодо законодавчого вдосконалення теоретико-правового

статусу Президента України в умовах формування правової демократичної держави.

На основі проведеного дослідження сформульовано низку нових для науки теорії держави і права положень, рекомендацій та висновків.

Уперше:

обґрунтовано доцільність законодавчого унормування запобіжної ролі Президента України у системи державних органів з метою посилення змістовності теоретико-правового статусу президента шляхом доповнення статті 102 Конституції України частиною третьою такого змісту: «Президент України є гарантом принципів демократії як основоположних засад здійснення державної влади»;

аргументовано доцільність внесення змін до Закону України «Виборчий кодекс України», зокрема статті 75 «Право бути кандидатом на пост Президента України» і викласти її в такій редакції: «частина 1. Президентом України може бути обраний громадянин України, який на день виборів досяг п'ятдесяти років, має право голосу, володіє державною мовою і проживає в Україні протягом десяти останніх перед днем виборів років, має на день виборів досвід роботи в державних органах або на виборчих посадах не менше 7 років»;

аргументовано доцільність внесення змін до Конституції України, зокрема статті 106 «Президент України» і викласти її в такій редакції: «частина 4. Акти Президента України, видані в межах повноважень, передбачених пунктами 5, 18, 21 цієї статті, підлягають контрасигнації Прем'єр-міністром України і міністром, відповідальним за акт та його виконання»;

аргументовано доцільність внесення змін до Закону України «Про Кабінет Міністрів України», зокрема статті 25 «Відносини Кабінету Міністрів України з Президентом України» і викласти її в такій редакції: «частина 2. Кабінет Міністрів України забезпечує виконання актів Президента України після контрасигнації Прем'єр-міністром України і

міністром, відповідальним за акт та його виконання», та виключити частину 3;

обгрунтовано доцільність запровадження прямих президентських виборів задля забезпечення належної автономності інституту президентства в Угорщині.

Удосконалено:

положення про те, що модель управління державою повинна відповідати сформованим принципам конституційно-правової взаємодії та принципам правової реальності в конкретно взятій країні та забезпечувати стратегію державного розвитку. Змішана парламентсько-президентська форма державного правління для української державності є оптимальною в умовах сьогоденні, яка забезпечує баланс між історичним минулим та перспективою розвитку, між президентом та парламентом;

узагальнення, що історико-правові аспекти генези інституту президентства в Україні та в Угорщині мають особливий характер. Цей особливий характер визначається такими ознаками: 1) формування інституту глави держави в Угорщині у руслі розвитку парламентської форми державного правління та правонаступництва органів державної влади; 2) формування інституту глави держави в Україні у руслі розвитку радянської правової системи та президіального режиму управління;

науковий підхід про те, що визначення місця і ролі інституту президентства в системі органів державної влади в Україні та в Угорщині відбувається у рамках історично усталених політико-правових практик.

Дістало подальший розвиток:

застосування наукового підходу про те, що обсяг повноважень Президента України значно перевищує обсяг повноважень Президента Угорщини. Особливо яскраво це проявляється під час здійснення порівняльно-правового аналізу компетенції президентів у різних сферах їхньої конституційної відповідальності.

5. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються. Результати наукового дослідження відповідним чином обґрунтовані та достовірні. Методологічну основу дослідження складає сукупність загальнонаукових і спеціально-юридичних методів, що дозволило системно дослідити інститут президентства в Україні та Угорщині. Мета дослідження обумовила використання компаративістського підходу, який передбачає бінарне порівняння інституту президентства в Україні та Угорщині. Системно-структурний метод дозволяє виокремити складові правосуб'єктності теоретико-правового статусу інституту президентства. Діалектичний підхід використано для з'ясування передумов виникнення, становлення і розвитку теоретико-правового статусу інституту президентства, визначення місця і ролі інституту президента в системі органів державної влади. Методи аналізу і синтезу спрямовано на пізнання елементів, пов'язаних з теоретико-правовим статусом інституту президентства, що дало змогу виявити проблеми в нормативній регламентації функціонування інституту і на цій основі запропонувати шляхи удосконалення теоретико-правового статусу інституту президентства. Вирішення завдань дисертаційного дослідження зумовило необхідність використання системного аналізу для дослідження джерел права та структурно-функціонального аналізу з метою з'ясування структурних зв'язків між елементами досліджуваних державних систем і функціонального призначення інституцій. Для виявлення закономірностей в історичному розвитку інституту президентства в контексті державно-правових явищ та з'ясування специфіки порівнюваних інститутів використовується методика порівняльного історико-правового аналізу. Специфіка дослідження обумовила застосування формально-юридичного методу для виявлення правових ознак і визначення правового змісту інституту президентства та порівняльно-правового методу щодо визначення загальних і особливих властивостей інституту в обох країнах. Для тлумачення правових дефініцій та змісту правових явищ широко використовувався метод доктринального

порівняння позицій учених у зазначених питаннях. Теоретичною основою дисертаційного дослідження є науково-правові положення, розроблені у працях українських та світових вчених.

6. Теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Сформульовані у дисертаційному дослідженні положення, висновки, рекомендації та пропозиції розширюють і поглиблюють глибоке розуміння національно-правових традицій України та Угорщини, а також дають можливість порівняти специфіку функціонування інституту президентства в обох державах з використанням європейського досвіду в сучасній вітчизняній практиці державотворення. Сформульовані у дисертації висновки можуть знайти застосування у таких сферах: правотворчій діяльності: окремі пропозиції мають не лише теоретичне спрямування щодо правотворчої діяльності, а й конкретні положення стосовно вдосконалення чинного законодавства. Практичні рекомендації роботи можуть бути використані органами державної влади України в ході розроблення нормативно-правових актів, а також розв'язання завдань конституційної реформи; науково-дослідницькій діяльності: сформульовані в роботі висновки та положення можуть бути використані для дослідження теоретичних і прикладних проблем процесів державотворення у пострадянських країнах, а також подальшого розвитку інституту президентства в Україні; навчально-методичній діяльності: результати дослідження знайдуть належне застосування в освітньому процесі вищої школи України, для підготовки навчально-методичного забезпечення дисциплін, посібників, підручників тощо. Найважчим є те, що здобуті знання будуть корисні у галузі юридичної компаративістики та у теоретико-правовій сфері.

7. Особиста участь автора в одержанні наукових і практичних результатів, що викладені в дисертаційній роботі.

Дисертаційна робота виконана на кафедрі теорії та історії держави і права Вищого навчального закладу «Університет економіки та права

«КРОК». Науковий керівник: доктор політичних наук, професор Ткач Дмитро Іванович.

На підставі вивчення дисертації рецензентами встановлено, що дисертаційна робота Телліса Сергія Олександровича є самостійним завершеним науковим дослідженням, вона виконана на актуальну тему, відзначається новизною і практичною значимістю результатів, викладена згідно вимог наукового стилю з кваліфікованою інтерпретацією основних положень, які впливають із власних досліджень автора.

8. Перелік публікацій за темою дисертації та особистий внесок автора.

Основні положення та матеріали дослідження висвітлено у 14 публікаціях, серед яких: 7 статей у наукових фахових виданнях України, 2 статті у наукових фахових виданнях, які включено до міжнародних наукометричних баз, а також 5 публікацій, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Телліс С. О. Інститут президентства в Угорщині новітньої доби: політико-правовий аспект. *Правничий вісник Університету «КРОК»*. 2017. Вип. 29. С. 58–65 (*Index Copernicus, Ulrichsweb Global Serials Directory*; 0,33 друк. арк.).
2. Телліс С. О. Інститут президентства в Україні 1991-2014 р.: історично-правові аспекти, суб'єктивні чинники та їх наслідки (частина 1). *Правничий вісник Університету «КРОК»*. 2018. Вип. 30. С. 113–120 (*Index Copernicus, Ulrichsweb Global Serials Directory*; 0,33 друк. арк.).
3. Телліс С. О. Інститут президентства в Україні 1991-2014 р.: історично-правові аспекти, суб'єктивні чинники та їх наслідки (частина 2). *Правничий вісник Університету «КРОК»*. 2018. Вип. 31. С. 99–106 (*Index Copernicus, Ulrichsweb Global Serials Directory*; 0,33 друк. арк.).
4. Телліс С. О. Історично-правові особливості формування інституту

президентства в Угорщині. *Social and Human Sciences. Polish-Ukrainian scientific journal*. 2018. Vol. 04 (20). URL : [https://sp-sciences.io.ua/s2641767/tellis_sergii_2018_.historical_and_legal_features_of_foundation_the_presidency_institution_in_hungary_social_and_human_sciences_polish-ukrainian_scientific_journal_04_20_\(biblioteka_narodowa\)](https://sp-sciences.io.ua/s2641767/tellis_sergii_2018_.historical_and_legal_features_of_foundation_the_presidency_institution_in_hungary_social_and_human_sciences_polish-ukrainian_scientific_journal_04_20_(biblioteka_narodowa)).

5. Ткач Д. І., Телліс С. О. Порівняльний аналіз інститутів президентства Угорщини та України: політико-правовий аспект, суб'єктивні чинники та їх наслідки. *Правничий вісник Університету «КРОК»*. 2018. Вип. 33. С. 22–33 (*Index Copernicus, Ulrichsweb Global Serials Directory*; 0,5 друк. арк.).

6. Телліс С. О. Президент Угорщини та органи державної влади: механізми взаємодії. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2020. № 2. С. 47–54 (*DOAJ, ERIH PLUS, Google Scholar, Index Copernicus, ResearchBib*; 0,33 друк. арк.).

7. Телліс С. О. Особливості конституційного статусу Президента Угорщини. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2020. № 3. С. 58–65 (*DOAJ, ERIH PLUS, Google Scholar, Index Copernicus, ResearchBib*; 0,33 друк. арк.).

8. Tellis S. Institute of presidency in Hungary and Ukraine: political and legal aspect. *Public administration and law review*. 2020. № 3. С. 85–94 (*CrossRef (DOI: 10.36690); ISSN International Centre; Google Scholar; National Library of Estonia; The ESTER e-catalog; PKP-Index; Eurasian Scientific Journal Index; Academic Recourse Index (ResearchBib); Advanced Science Index (Germany); ICI World of Journals (Poland); Open Ukrainian Citation Index (Ukraine); Directory of Research Journals Indexing (India); OpenAIRE; Dimensions; ORCID*; 0,41 друк. арк.).

9. Телліс С. О. Методологічні основи дослідження інституту президентства Угорщини та України: порівняльно-правовий аналіз. *Правничий вісник Університету «КРОК»*. 2019. Вип. 36-37. С. 17–25 (*Index Copernicus, Ulrichsweb Global Serials Directory*; 0,37 друк. арк.).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

10. Телліс С. О. Порівняльний аналіз порядку виборів президента в Угорщині та в Україні: політико-правовий аспект. *Актуальні питання сучасної науки та практики* : матеріали науково-практичної конференції, 15 листопада 2018 р. Київ : Університет «КРОК», 2018. С. 697–699. (0,12 друк. арк.).

11. Телліс С. О. Нормативно-правове регулювання державного управління Угорщини наприкінці XIX століття. *Механізм функціонування громадянського суспільства* : збірник тез Всеукраїнської наукової конференції здобувачів вищої освіти, 20 листопада 2020 р. Львів : ЛьвДУВС, 2020. С. 326–329. (0,17 друк. арк.).

12. Телліс С. О. Нормативно-правове регулювання державного управління Королівство Угорщина у 1919–1946 роках. *Актуальні питання розвитку державності та правової системи в сучасній Україні* : тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, 30-31 жовтня 2020 р. Запоріжжя: ЗНУ, 2020. С. 43–46. (0,17 друк. арк.).

13. Телліс С. О. Нормативно-правове регулювання державного управління Угорщини у 1946-1949 роках. *Децентралізація публічної влади: національний та зарубіжний досвід* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 6 листопада 2020 р. Одеса : Національний університет «Одеська юридична академія», 2020. С. 112-115. (0,17 друк. арк.).

14. Телліс С. О. Нормативно-правове регулювання державного управління в Україні на початку XX століття. *Юридична осінь 2020 року* : збірник тез доповідей та наукових повідомлень учасників міжнародної науково-практичної конференції молодих учених, 23 листопада 2020 р. Харків: Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2020. С. 185-188. (0,21 друк. арк.).

ВВАЖАТИ, що дисертаційна робота Телліса Сергія Олександровича «Інститут президентства в Україні та в Угорщині: теоретико-правовий порівняльний аналіз» є самостійним завершеним науковим дослідженням, виконана на актуальну тему, відзначається новизною і практичною

значимістю результатів, викладена згідно вимог наукового стилю з кваліфікованою інтерпретацією основних положень, які впливають із власних досліджень автора. Представлене до захисту дисертаційне дослідження відповідає галузі знань 08 «Право», спеціальності 081 «Право», вимогам пп. 9, 10, 11 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167.

РЕКОМЕНДУВАТИ:

Дисертаційна робота «Інститут президентства в Україні та в Угорщині: теоретико-правовий порівняльний аналіз», подана Теллісом Сергієм Олександровичем може бути рекомендована на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD) галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» у разовій спеціалізованій вченій раді.

Рецензенти:

д.ю.н., професор, професор кафедри теорії та історії держави і права ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

В. Б. Скоморовський

к.ю.н., доцент, доцент кафедри державно-правових дисциплін ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Л. І. Баликіна-Галанець



Підпис: В. Б. Скоморовський, Л. І. Баликіна-Галанець засвідчук
Директор департаменту кадрів Вищого навчального закладу
«Університет економіки та права «КРОК»

Олександр ПАДАНЮК
" 03 " вересня 20 21 р.